

Historische opstellen over oostelijk Rijnland

Boekbespreking

Bundel (vaak korte) historische verhalen over aspecten en personen uit de geschiedenis van Alphen, Hazerswoude, Nieuwveen, Noorden, Oudshoorn, Ter Aar, Vrijhoeven, Zwammerdam, Oude Wetering en het hele gebied daartussen uit vooral de zeventiende tot en met twintigste eeuw.

Arjan van 't Riet, Marloes Rijkelijhuizen (red.), *In Rijnlands Midden. Opstellen bij het afscheid van Frits de Wilde als streekarchivaris*. (Alphen aan den Rijn, Stichting Rijnlandse Historiën, 2015). ISBN 978-90-72757-20-3. € 21,50. 234 p.

Zoals altijd bevat een *Liber Amicorum* bijdragen van diverse auteurs, in een geval als dit met name van de medewerkers van de pensionado, maar ook van vrijwilligers en klanten. Na een schets van de ambtelijke loopbaan van Frits de Wilde en het ontstaan van het Streekarchief Midden-Holland, met een lijst van al zijn publicaties, volgen de artikelen. Zijn opvolger Arjan van 't Riet trapt af met de geschiedenis van herberg 'De Star' in Oudshoorn vanaf 1659. Dat genre is populair, want ook die van het rechthuis van Nieuwveen (ook wel herberg De Witte Zwaan genoemd) wordt behandeld, van 1633-1878, door Dicky van Eijck-Vermeij, en Paul Leeflang bespreekt de geschiedenis en eigenaars van 1631 tot 1965 van huize Rijn Noord onder Oudshoorn. De naam hiervan is nog bekend door het hier gebouwde ziekenhuis (1962-1968), thans onderdeel van Alrijne. De laatste bewoners waren allen huisartsen, over wie heel wat te vertellen valt. Ook de geschiedenis van de Googermolen kan hiertoe gerekend worden, al vertelt Margriet Daalhof-de Jong die pas vanaf dat haar voorgeslacht er kwam wonen, 1890. Er is overigens nog een flinke hoeveelheid archiefmateriaal hierover maar dan niet in Alphen[f] (bijvoorbeeld bij het Hoogheemraadschap). Eigenlijk valt de restauratie van de Oudshoornse kerk (1979-1983) door Jan Vroege ook in dit genre. Het is prima dat zo'n nauwbetrokkene zijn persoonlijke herinneringen aan zo'n ingrijpende klus aan het papier toevertrouwt, want anders verdwijnen ze mee in het graf.

Gebeurtenissen worden behandeld door Cees Langeveld in 'Krijgstochten der Fransen in 1672 van Gouwsluis naar Utrecht'. Achter deze merkwaardige titel (er was maar één veldtocht en de Fransen zijn nooit tot aan Gouwsluis gekomen) verbergt zich het verhaal dat al eerder en uitvoeriger verteld is over de plundering van Zwammerdam en Bodegraven. Iets vergelijkbaars geldt voor de bijdrage van Marloes Rijkelijhuizen over 'Patriotten en prinsgezinden in Hazerswoude, 1781-1795': het verhaal begint pas in 1785 en het zijn anekdotes, zoals over de 'wapenoeffeninge', een incident in 1788 met doortrekkende soldaten, en de rol van dominee Vatebender en schout-baljuw Willem Sebastiaan Boers, die met alle winden meebogen. Een overzicht van alle personen die zich als hetzij patriot hetzij prinsgezind lieten kennen, ontbreekt echter. Mauring Roest behandelt een gebeurtenis uit 1808, toen de dorpen in de regio Alphen aangeslagen werden voor hun portie in een heffing van drie miljoen gulden. Daartoe werden alle personen van enige draagkracht getaxeerd en in klassen verdeeld; uiteindelijk zou er een bedrag van f 46.371,75 geïnd moeten worden bij 6882 aangeslagenen (ter vergelijking: in de stad Leiden waren er 5300 aangeslagenen). De auteur heeft alles grondig geanalyseerd en geeft ook genealogische bijzonderheden en een lijst van de hoogstaangeslagenen. Opvallend is dat Leimuiden hoog scoorde.

Ook personen worden behandeld. Nico Habermehl schrijft over 'Pieter Schoenmakers (1800-1865), een eigenzinnig mens', maar als predikant van Nieuwveen sedert 1824 toch een belangrijk persoon. Hoewel van zichzelf (en zijn vrouw) zeker niet arm, ging het natuurlijk altijd om geld, maar op een dusdanig

kleingeestige manier dat iedere lezer hem ook nu nog wel achter het behang zou willen plakken. Toen hij in 1858 met vervroegd emeritaat ging, zullen velen een zucht van verlichting geslaakt hebben, maar hij bleef tot zijn dood in 1865 nog actief in diverse gremia. Tussen neus en lippen door wordt ook veel over het dorp Nieuwveen verteld. Henk Jan Habermehl bespreekt het roerige leven van Cornelia Alblas (1800-1854), dat al begon met het krijgen van onechte kinderen in 1823, 1825 en 1827 in Waddinxveen bij een veel oudere man, Arie Vermeulen. Daarna trouwde zij met Johan Kasper Schrek uit Hessen, ook al véél ouder, waaruit nog vijf kinderen geboren werden. Na zijn overlijden kreeg zij nog een onecht kind in 1841 en toen zij in 1843 opnieuw beviel, dit keer in Oudshoorn, nam Simon van Veen het vaderschap op zich. Zij trouwden ook, maar al snel overleed Simon, die ook alweer veel ouder was. Na omzwervingen door tal van plaatsen in de regio kwam zij nog een derde keer te trouwen, in 1851 te Zoeterwoude met Abram Verboon, van haar leeftijd, en te overlijden in Zoeterwoude, nog maar 53 jaar oud. Kortom, een zeer bewogen leven.

Een bedrijfsgeschiedenis wordt geboden door Martien Paats: de betekenis van Samsom voor Alphen aan den Rijn. Dit is wel op hoofdlijnen en vooral gebonden aan de firmanten Samsom, maar zeker boeiend. En Huug van Leeuwen behandelt zijn familiekring en andere bekenden uit vooral de buurtschap Gouwsluis. Dit geeft echt een aardig inkijkje in het reilen en zeilen in een buurtje rond 1900 en iets later. Dit soort particuliere herinneringen zijn meestal heel aardig om te lezen en dit zeker. En dan zijn er nog varia: kleine bijdragen over een leuke vondst, zoals *membra disiecta* (meestal hergebruikt beschreven perkament) en droedels (schrijfoefeningen van een schoolmeester), door Jan Willem Klein over stukken van een breviarium, aangetroffen in een dingboek van Zwammerdam, en door Marloes Rijkelijhuizen over een stuk geschreven door Joachim Heyndricksz., schoolmeester te Noorden uit het begin van de 17^e eeuw.

Al met al is het een zeer gevarieerde bundel geworden waarin velen zaken van hun gading zullen vinden. Maar zoals vaak bij artikelen van beperkte omvang is de diepgang niet overal groot. We mogen we blij zijn dat Frits de Wilde met zo'n mooi boek is geëerd.

PdB